Novi list, 29.11.2019, str. 75, A3

Evidencijski broj / Article ID: 18920606
Vrsta novine / Frequency: Dnevna
Zemlja porijekla / Country of origin: Hrvatska
Rubrika / Section:

ZKM Uz premijeru predstave »Mi i oni« redatelja Darija Harjačeka

Nataša GOVEDIĆ

Zajedničko dvorište škole i teatra

Predstava je ostvarena kroz suradnju glumačkog ansambla ZKM-a i polaznika Učilišta ZKM-a i glumački je izbrušena te ju je vrlo korisno tretirati kao predložak za daljnja promišljanja odnosa škole i kazališta, ali nedostaje joj i smjelijeg aktivističkog i osobenijeg umjetničkog nerva

Prizor iz predstave

Odnos škole i kazališta kao institucija oduvijek je pomalo komično »nesvjestan« međusobne povezanosti. Škola se pravi da nije kazalište, iako je svima jasno da i nastavnici i učenici stalno nastupaju i da pritom razina izvedbe, kao i svijesti o izvedbi, jako varira. Kazalište se sa svoje strane pretvara da nije edukacija, premda za mnoge ljude predstava donosi više opće kulture od bilo čega što su čuli u svojim osnovnim i srednjim školama. U vrlo jakom političkom trenutku općeg štrajka hrvatskih učitelja i nastavnika, najnovija ZKM-ova predstava »Mi i oni« ne ulazi u goruću problem sustavnog degradiranja školskog sustava od strane vlade (premda dio autorskog tima na završnom naklonu publici odijeva majice s natpisom NEMA PREDAJE, što je geslo štrajkača i samim time gesta podrške štrajkačima), ali zato ulazi u razloge zbog kojih između djece i nastavnika u današnjim školama dolazi do komunikacijskog kolapsa.

Autorski tim u sastavu Darija Harjačeka (redatelj), Katarine Pejović (dramaturginja) i Marije Bitunjac (pedagoginja ZKM-ova učilišta za mlade), Tamare Curić (koreografkinja) plus dvije dramaturške suradnice (Katja Grčić i Dorotea Šušak), igra na tipične situacije i stereotipne karakterizacije školskog miljea, što je s jedne strane naglašeno prepoznatljivo i gotovo navijački općepoznato, a s druge strane lišeno upravo onih posebnosti koje čine razliku između dramskog klišeja ili lika kao pamfleta, nasuprot slojevitog dramskog protagonista.

Akumulacija općenitosti

U aktivističkom teatru nije bitno napraviti slojeviti lik, nego inscenirati slojeviti problem koji publika rješava da bi isprobala svoje strategije političkog mišljenja i djelovanja. Ali u dramskom teatru lik jest »sidro« situacije i on/a ne može biti opće mjesto. ZKM-ova predstava želi biti dramska (već i po tome što ne dopušta publici nikakvu intervenciju u tkivo dvosatne predstave), ali gradi svoje likove isključivo kao tanke »skice« za socijalne funkcije. Da, prikupljeni su i scenski izloženi brojni materiji o školskim problemima (prekruti roditelji, prekruti nastavnici, klike unutar razreda, učeničko markiranje nastave, profesori koji se osjećaju toliko nemoćno da plaču pred učenicima, korumpirani i nesposobni ravnatelji, crknuta mačka na katedri profesora zbog kojeg se djeca osjećaju »crknuto« itd.), ali nema nikakvih novih uvida – ni na razini prikaza stanja, ni na razini toga kako se s tim stanjem nosimo.

Pojedini glumci u roli nastavnika (Mateo Videk, Petar Leventić) pokazuju kvalitetu izgradnje odnosa uvažavanja s učenicima, što je važno vidjeti na sceni kao model mogućeg dijaloga. Dora Polić-Vitez s pravom mjerom samosažalnog narcizma igra ravnateljsku beskarakternu i socijalno nekompetentnu marionetu od ravnateljice, u mom iskustvu uistinu česti slučaj po zagrebačkim školama. Doris Šarić Kukuljica podsjeća na mnoge školske psihologinje koje se osjećaju »vezanih ruku« u sustavu birokracije i korupcije. Maro Martinović igra omraženog profesora matematike koji robotski predaje i očekuje da učenici robotski ispravno rješavaju zadane zadatke. Karikaturu majke koja svojim sveznajućim, arogantnim stavom lomi samopouzdanje krhke kćeri sklone samopovređivanju scenski oblikuje Nataša Dangubić. Mia Melcher donosi na scenu izgubljenu profesoricu hrvatskog i ujedno razrednicu čitavog kazališnog razreda. Damir Šaban je dobrohotni profesor tjelesnog. Hrvojka Begović nastupa kao gnjevna profesorica likovnog, kojoj je stvarno dosta šikaniranja koje joj priređuju i učenici i kolege, zbog čega javno protestira.

Premijerna publika

UPLAŠENO I RUTINERSKI

Možda najzanimljiviji aspekt galerije uloga u ovoj predstavi vezan je za činjenicu da ih i stvarni ljudi po školama često igraju simetrično uplašeno i rutinerski, kao što to čine i ZKM-ovi glumci

Možda najzanimljiviji aspekt ove galerije uloga vezan je za činjenicu da ih i stvarni ljudi po školama često igraju simetrično uplašeno i rutinerski, kao što to čine i ZKM-ovi glumci, odnosno da je za mnoge nastavnike rad u školi lišen i umjetničkog i filozofskog potencijala, ali zato prekrcan birokracijom i dugotrajnim osjećajem političke nevrednovanosti. Pa ipak, na posljednjem prosvjedu prosvjetara na Trgu bana Jelačića u Zagrebu mogli su se vidjeti transparenti kao: »Ja sam nastavnik s karakterom i namjeravam to i ostati« ili »Štrajk je najbolja škola za život«, koji govore da duh nastavničkog dostojanstva, borbenosti i kreativnosti nipošto nije ubijen. Dapače, svi ti politički zlostavljani nastavnici u ovom su trenutku najhrabriji dio hrvatskog društva. Zašto to ne vidimo na sceni?

Brzinska rješenja

Zadnjih par minuta predstave »rješava« sve nagomilane probleme kratkom »izjavom« sudionika da su se učitelji i učenici sad konačno probudili iz svojih otuđenosti, jer su »počeli razgovarati«. Ali ne vidimo i ne čujemo KAKO se to (čudo) dogodilo. Nema transformacije na sceni, što zapravo znači da nema ni umjetničkog događaja; eventualno kompliciranе i kompleksne rasprave o tome što sve ne valja i što nas sve uzrujava. Predstava doista i nudi dugi popis razloga zašto sve nastavnici nisu u stanju razgovarati s učenicima, zbog čega nam brzinski proglas na samom kraju o tome da je sad ipak odjednom »nastupila komunikacija« djeluje u najmanju ruku neuvjerljivo, ishitreno, lažno. Velike drame posvećene školi, kao Wedekindovo »Buđenje proljeća« ili »Dječji sat« Lillian Hellman, nipošto ne nude tako lake izlaze.

Glumački je predstava izbrušena: već navedena ZKM-ova kvalitetna profesionalna glumačka ekipa i sposobna, motivirana i raznolika ekipa mladih polaznika Učilišta (Nina Anđelković, Petrunjela Baće, Petra Donković, Mark Fejer, Karlo Gagulić, Ivan Grlić, Petra Herceg, Filip Ivančić, Tena Ivanetić, Val Ivan Klašterka, Marta Lončar, Inja Munić, Paula Omerbegović, Lucija Rajković) odlično surađuje, što je samo po sebi organizacijski, redateljski i dramaturški izazov, odrađen s velikim međusobnim poštovanjem i uvažavanjem. No čini se da tu leži i problem: htjelo se prikazati previše perspektiva, uvažiti previše glasova, proći kroz što je moguće više »egzemplarnih« situacija. Pod takvim teretom govorenja »svega o svima« predstava gubi na kazališnoj snazi i pretvara se u parlaonicu ili opću raspravu s mnogo raspršenih fokusa. I dalje je vrlo korisno tretirati ovu predstavu kao predložak za daljnja promišljanja odnosa škole i kazališta, ali nedostaje joj i smjelijeg aktivističkog i osobenijeg umjetničkog nerva. Konzervativna scenografija školskih klupa i školske ploče (Vesna Režić) samo je još jedna potvrda koliko autorski tim predstave robuje klišejiziranoj predodžbi škole, umjesto da (bar u teatru) uđe i u sadržaj onoga što je naličje formalnog okvira neke institucije.

Poslije predstave

Nemam nikakve sumnje da će ovu predstavu svi razumjeti – ona i jest napravljena tako da bude i preodveć razumljiva, jasna na prvu loptu, deklarativna. Kao da čitate općenite komentare ljudi po mrežama. Ali scenski dokumentarizam i njegov intenzivni respekt prema krajnje individualnom ljudskom iskustvu nešto je posve drugo, definitivno u ovoj predstavi nedosegnuto – pretpostavljam zbog želje da dobijemo generalni »obrazac« školske svakodnevice. Kao takav, sigurno se može izdašno komentirati i to će grupe učenika nedvojbeno i činiti nakon gledanja predstave. Kroz njihova razmišljanja, komentiranja, debatiranja i reagiranja mogla bi nastati i uistinu vrijedna post-izvedbena dimenzija ove predstave, odnosno novi arhiv škole u teatru i teatra u školi.

Presscut d.o.o. -- Domagojeva 2, 10000 Zagreb, Croatia -- tel.: +385 1 4550 385, fax.: +385 1 4550 407 -- www.presscut.hr -- helpdesk@presscut.hr